

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Archeologische fricties & erfgoedficties

Hupperetz, W.

Publication date

2011

Document Version

Final published version

Published in

Fragments & frictions

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hupperetz, W. (2011). Archeologische fricties & erfgoedficties. In T. Vugts (Ed.), *Fragments & frictions* (pp. 51-53). (UvA ErfgoedLab; No. 2). UvA ErfgoedLab.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Het UvA ErfgoedLab is een ruimte voor onderzoek en experiment, gehuisvest aan de Oude Turfmarkt in Amsterdam bij het Allard Pierson Museum en de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam. Het UvA ErfgoedLab biedt een platform voor inspiratie, onderwijs en wetenschap, waar studenten en onderzoekers aan de slag gaan rond een bepaald onderwerp. Het is een studio, werkplaats en expositieruimte tegelijk. In de boekenserie UvA ErfgoedLab wordt verslag gedaan van het onderzoek en experiment rondom erfgoedpresentaties in het UvA ErfgoedLab. De serie wil hiermee een bijdrage leveren aan de voortgaande discussie over betekenis, perspectief en presentatie van erfgoed.

Fragments

UvA ErfgoedLab #2

&

2010

Frictions

Archeologische fricties & erfgoedficties

WIM HUPPERETZ DIRECTEUR ALLARD PIERSON MUSEUM

Fragments & Frictions gaat over visies op archeologie. Archeologische objecten zijn dragers van een ver en (ver)vreemd(end) verleden. In enkele casestudies wordt op prikkelende en verrassende wijze de biografie van archeologische objecten blootgelegd. Het maakt soms pijnlijk duidelijk hoe subjectief ons perspectief is. In het ene geval verwijst het object naar het *Erechteion* en daarmee naar een icoon in het debat over teruggave van Grieks erfgoed. In het andere geval verwijst het naar de vrijwel letterlijke beeldvorming van de *Hermaphroditos*.

In beide gevallen gaat het debat in de kern over de afstand die we kunnen, willen en durven nemen ten opzichte van de objecten en het verleden dat uit de verbonden biografie blijkt. Die afstand heeft betrekking op de aloude verhouding tussen object en subject, een relatie die kenmerkend en bepalend is voor het cultuurhistorisch denken sinds de Verlichting. Die tegenstelling tussen het archeologische object en de subjectieve visie van bezoekers en onderzoekers wijst ons steeds pijnlijker op 'de onbereikbare binnenkant van het verleden'.¹

Het maakt helder dat de culturele biografie van objecten nooit een eenduidig beeld oplevert. Het is opvallend dat dit discours in museale erfgoedpresentaties nauwelijks wordt verwerkt. Een van de redenen zal zijn gelegen in het feit dat museumbezoekers gewend zijn om een helder en hapklaar verhaal bij de objecten te krijgen. Het problematiseren van betekenisgeving van objecten schrikt bezoekers af, zo zal de redenering zijn. Nieuwe (digitale) presentatietechnieken als *augmented reality* kunnen gelaagde betekenissen van objecten echter op een eenvoudige en handzame wijze aanreiken.

De gelaagde en dynamische benadering van erfgoed sluit aan bij een sluimerend debat binnen de (Nederlandse) archeologie. Het gaat om een vrij principiële positie die sterk samenhangt met de maatschappelijke impact van archeologie en het draagvlak voor archeologie binnen een gemeenschap. Het gaat over waarom we ergens opgraven, over het feit dat archeologie in feite een ‘modernistische act’ is die meer zegt over het verlichtingsdenken dan over de gemeenschappen die we exploreren.²

Het heeft echter ook van alles te maken met de betekenis(geving) van archeologische objecten en de beeldvorming. Het debat hangt ook nauw samen met de rol van de specialist en de wetenschapper en wordt getriggerd door de opkomst van nieuwe circuits van kennis en lobby die invloed hebben op het (liberale) denken over archeologie. In dit debat wordt *reverse archaeology* gepresenteerd waarbij zou moeten worden nagedacht wat we met archeologie willen om vervolgens het beleid daarop aan te passen. De kritiek is dat er in de reguliere archeologie (*forward archaeology?*) geheel vanuit academische vragen en doelen wordt gewerkt en niet vanuit een maatschappelijke toepassing of perspectief. Het is de aloude vraag naar valorisatie en maatschappelijke impact en de ruimte die fundamenteel onderzoek moet krijgen.

In een tijdsgewricht waarin maatschappelijk draagvlak en legitimatie met elkaar worden verweven, is het zaak om scherp te blijven. De academische archeologie is de afgelopen 25 jaar gedecimeerd en tegelijkertijd is het aantal professionele archeologen door groei van de archeologische bedrijven vertienvoudigd. Kortom, archeologie in Nederland is hoe dan ook veranderd, alhoewel de reflectie op het vak – wellicht veroorzaakt door de nadruk op bedrijfsmatig werken – is achtergebleven. Toen Cornelius Holtdorf in 2010 zijn Reuven slezing *Search the past – find the present* hield, had dit nauwelijks enige discussie tot gevolg terwijl zijn betoog toch prikkelend was.³ Zijn citaat: ‘Nothing, they say, is more difficult to predict than the past’ sluit goed aan bij het erfgoeddiscours dat gevoerd moet worden.

De angst bij academische archeologen dat de onderzoeksagenda vanuit de samenleving – en dus niet meer door academische specialisten – wordt bepaald, is niet denkbeeldig, gezien de lobby voor *reverse archaeology*. Maar zoals Holtdorf in zijn lezing al opmerkte,

zou een wetenschappelijke agenda de gemeenschap op de eerste plaats moeten zetten. De angst voor populisme zal hier niet vreemd aan zijn, maar het maakt duidelijk dat de archeologische fricties en erfgoedficties alles met elkaar te maken hebben en niet zover uit elkaar liggen. Het UvA ErfgoedLab *Fragments & Frictions* en deze publicatie kunnen een bijdrage leveren aan dat boeiende en noodzakelijke debat.

Noten

- 1 P. Gielen, *De Onbereikbare Binnenkant van het Verleden*. Over de encenering van het culturele erfgoed (Leuven 2007).
- 2 M. Pearson & M. Schanks, *Theatre/Archaeology – the (re)articulation of fragments of the past as real-time event* (London 2001).
- 3 C. Holtdorf, *Search the past – find the present. The value of archaeology for present day society*. C.J.C. Reuven slezing 22 (Amsterdam 2010).